

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

A »Népnevelők pesti egyletének«, az »Egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottságának«, a »Budapesti tanítótestületnek«, az »Eötvös-alapgyűjtő központi bizottságnak«, a Paedagogiai társaságnak«, a Czeglédvidéki — s több tanítóegyletnek rendes közlönye.

Felelős szerkesztő: **Lakits Vendel.**

Megjelenik e lap minden szombaton. **Előfizetési ára:** Egész évre 4 frt, félévre 2 frt negyedévre 1 frt. **Hirdetések** 2 has. petit soronként 10 krral számíttatnak. **Kéziratok** a szerkesztőhöz (Budapest, III ker. tanuló-utcai népiskola); **előfizetési pénzek,** reclamatiók sat. **We i s z m a n n t e s t v é r e k h e z** mint kiadókhoz (V. ker., Lipótváros, Ferencz-József-tér 8. sz.) küldendők.

A magyar nyelv kötelezővé tétele.

Alig egy félévvel ezelőtt történt, hogy a harmadik egyetemes tanítógyűlésen egybegyűlt magyar néptanítók egyhangulag s általános lelkesedéssel mondták ki óhajtasukat, hogy az állam nyelve elvégre az ország minden népoktatási intézetében taníttassék. Nem magyarajku törvényhatóságok képviselőtestülete sürgette legelőször a törvényhozást, hogy ily irányban rendelkezék s közel két év óta általános, mindenfelől sürgetett kívánalom lett ezen nézet.

Nem kételkedünk felette, hogy ha a kormány megértve a körülmény óhaját azonnal igyekezett volna annak eleget tenni, jelenleg már a szilárd törvény volna fegyverünk s az itt-ott egyes buzgó tanfelügyelők által megindított társadalmi mozgalom szokatlan nagy mérvet öltött volna. Sajnos, hogy ez nem történt, sőt ellenkezőleg, mintha nem is tanultunk volna semmit a 40-es évek szomorú emlékü nemzetiségi mozgalmából, az illető férfiak minden lehetőt elkövettek, hogy a hazánkban mindig létezett nemzetiségi agitatorok a tudatlan nép előtt ezen és oly törvény s alkotmányszerű, mint a nemzetiségek érdekében is álló törekvést lehetőleg befeketítsék.

Az oláhoknál már is sikerült ezen pokoli ármány, mely a polgárok között az egyenlenség s viszálykodás magvát hinti el. A főpapok, Roman Miron érsek vezetése alatt, kiszámított ravaszsággal oly módon igyekeznek feltűnni, hogy — mint 48-ban — a magyar kormány ellen a »esászárhoz« apelláltak. A nép nagy zöménél, mely a dolgok állásáról tiszta fogalommal természetesen nem bír, az egész ügy úgy van feltűntve, mintha a magyar kormány a román nyelvet végkép elakarná törölni, hogy ezentul sem templomban, sem iskolánál, de még a község házában, sőt talán a családi tűzhelynél sem szabad oláh nyelven beszélni, hogy a tanítók és tanárok kenyerőktől fognak megfosztatni, ha nem tanulnak meg úgy beszélni, mint a magyar kormány óhajtja stb. S ezen tüzzel játszani könnyű, mert tisztán az érzelmet vonja be számításba, de játszani veszélyes, mert véres polgárháborúnak lehet szülője.

A magyar kormány törvényjavaslatának szövegét nem ismerjük, de a lapokban közlött kivonat és a dolog természete folytán nem is kételkedhetünk abban, hogy az ily órült törekvéseket nem tervezi. Nem azt akarja a

kormány, nem azt akarjuk mi, hogy az idegenajku gyermekeknek az iskolában magyarul tanítsanak, mint azt a Bachkorszak a gymnasiumokban megakarta követelni. hanem csak azt, hogy a magyar nyelvet is tanítsák, hogy idegenajku polgártársaink is képesítve legyenek előhaladni a társadalmi életben, a közhivataloknál, hol a magyar nyelv ismerete ma már mulhatatlanul szükséges, csak azt akarjuk, hogy az állam nyelve, a nyilvános élet ezen természetes közege, az állam minden polgára előtt többé-kevésbé ismert legyen.

Európa minden országában a legtermészetesebb valami nek tartják azt, hogy az állam nyelve minden iskolában taníttassék. Maga Romániában, az oláhok államában, igen sok magyar község és iskola létezik, melyek különben a román hatóságoktól teljesen függetlenek s az ottani csángók és magyarok soha még csak kísérletet sem tettek ellene mondani annak, hogy iskolájukban a magyar nyelv taníttassék. Pedig a magyar irodalom hasonlíthatlanul felette áll a románnak, melyet azon ország határán kívül más senki sem használhat.

Magyarországnak nem magyar ajku vidékein alig $\frac{1}{10}$ -e a tanítóknak olyan, ki a magyar nyelvet tanítani nem képes és ezek is nagyrészt nem sokára kidülő vén tanítók. Az ifjabb nemzedék a képzőintézetekben is elsajátíthatja már a magyar nyelvet és kinek erre nem volt alkalmá, a törvényjavaslat 6 évi időt szab erre és a kormány póttanfolyamok s idegen nyelven írt magyar tankönyvek segítségével bizonyynyal fog kellő alkalomról gondoskodni. Nincs tehát semmi akadály, egyetlen józan érv sem, mely ezen hasznos intézkedés ellen szólana és csak a vakszenvedély támaszthat akadályokat.

A közoktatásügyi minster-parlamentben hozzá intézett interpellációra mielőbb feleletet ígért, szerettük volna, ha e felelés helyett rögtön benyújtja s tárgyalás alá tüzeti a törvényjavaslatot, melyet a törvényhozó testület kétségkívül szentesített volna már eddig is. De reményljük, hogy mulasztását mielőbb jóvá teszi. Ha késlekednék: Magyarország tanítói tudni fogják azt, hogyan kell ezen ügyet, mely szívők érzelmével annyira megegyezik, sürgetni. A nyugdíjtörvény alkalmával minden tanító-egyesület bangoztatta szavát s az egyes képviselőkhez fordult ohaja megvalósítása végett. Szóaljanak fel most is az egyesületek, szóaljanak fel különösen azok az erdélyi részekben s határszéleken, melyeknek tagjai nem magyar ajkuak, hadd lássa a parlament, hogy Magyarország nem magyarajku tanítói is józanabbak, mint azon fanatikus s önérdék hajhászó popák, kik állítólag az ő javukért jártak a »császár«-hoz. Hont, Nyitra, Szilágy, Hunyad s más részben idegen ajku tanítókkal bíró megyék egyesületeitől várjuk a kezdeményezést s reméljük, hogy nem hiába várjuk.

György Aladár.

A népiskolai énektanításról.

Budapest fővárosnak tanácsa f. é. jnnuár hó 16-án tartott ülésében a következő határozatot hozta:

»Tapasztaltatott, hogy az elemi népiskolákban a gyermekdalokat ismertebb népdalok dallamaira szokták énekelni. — Tekintve azonban hogy némelyike általánosan ismert, néha ledér tartalmu szöveggel bír, és a dallam éneklése a távolabbról hallgató figyelőben azon gyanut keltethetné föl, mintha a gyermekek ezen dallamokat a nép száján forgó szöveggel énekelnék, vagy legalább, hogy azok ezen szöveget is ismernék,

felhivatnak az összes elemi népiskolai tanítók, az igazgató és vezető-tanítók útján, hogy a gyermekek számára kiválasztandó dallamoknál az ily népdalok dallamait lehetőleg kerüljék!

Társadalmi baj, mondhatnók a jelen kor nyavalája, hogy a művészet bármelyik ágából csak az részesül a nagy közönség által tetszetős fogadtatásban, a melyik az idegekre izgatólag hat: így a népdal is, mely akár a népszajából jőjjön, akár a »Népszínház« legkedveltebb csalogányának ajakáról röpjön a hallgató közönség fülébe: annál kedvesebb, minél idegizgatóbb, minél ledérebb annak vers szövege. Ha nem akarjuk, hogy a ledér tartalmu népdalok a még szomorúságában is dudolni szerető népünkön átalanóssá válják: úgy bizonyára a népiskolának kell odahatni, hogy a ledér tartalmu népdaloknak szövege maradjon csak meg azok fülében, kiknek az élvezetet nyujt, dallama pedig szálljon alá a néphez, de megtisztított szöveggel.

Ezt a népiskola eddigelé is megtette s ha a fenntebb jelzett tanácsai határozat nem akadályozandja — ezután is megfogja tenni: mert ne higgye ám senki, hogy az iskolás gyermekek meg nem tanulják a legledérebb szövegű népdalokat is ott künn az utcán, ha a tanító bármennyire kerüli is avagy még ha betiltja is azt.

Sokkal helyesebb, sokkal üdvösebb, ha maga a népiskola tanítja meg növendékeit minden a nép száján forgó népdalra, természetesen helyesen alkalmazott szöveggel, mint ha magától a néptől kell azt a növendékeknek megtanulniok. Mindenkor a népdal dallama válik előbb a növendékek előtt ismeretessé csak azután annak szövege. Ha tehát a növendék a népdal dallamát megtanulja az utcán, tanuljon meg hozzá alkalmas szöveget az iskolában.

A népiskolai énektanítás helyes poedagógiai elvek szerint nem is állhat egyébből, mint tisztán népdalok tanításából, s hogy mégis uralg egy elv, mely a népiskolai énektanításra szánt heti egy óra betöltésére 3—4 hangfokozatban — még ott is csak lassu ütenyben sétáló ének dallamokat vall a népiskolában egyedül megemészthető tananyagnak, ez tény s fájdalom olyan tény, melynek megcáfolására törekedni még most csak idő vesztegetés lenne. Nem szándékom tehát eme, fájdalom! eléggé tágas körben uralgó ezen elv okadatolatlanságát, noha eléggé könnyű munka lenne, jelen soraimban előtűntetni; csak egyszerűen azt kérdem a fenntebbi elv követőitől, hogy nincsenek-e ők is, mint én, teljesen meggyőződve arról, hogy a 3—4 hangfokozatban kinlódó gyermek előtt az ily énektanítás egész az elálmosodásig unalmssá válik? Én azt hiszem, hogy bármelyik részről jönne is e kérdésemre őszinte felelet, bizonyára »igent« tartalmazna az, még pedig helyesen. De nem válik ám a »népdal« tanulása unalmassá, még akkor sem, ha bármekkora hangkörben mozog is annak, a nép előtt kedvessé vált dallama: ezt tapasztaltam én nem egyszer, de tapasztalhatta bárki is, ki a népiskolai énektanítással foglalkozik. Ne azon iparkodjunk, hogy a népdalok tanítása népiskoláinkban minél szűkebb körre szorittassék avagy talán teljesen kiküszöböltessék; mert ez szerintünk megbocsájthatatlan bűn lenne; hanem inkább azon, hogy mindég nagyobb-nagyobb tért foglalhasson az el; mert a népdal nekünk magyaroknak vérünkbe ment nemzeti tulajdonunk. Hogy népiskoláinkban a népdal tanításával itt-ott történnek némi esekély visszaélések is t. i. azzal, hogy egynémelyik kartárs, vagy talán inkább kartársnő a népdalok valamelyikét, nem a növendékeknek való szöveggel tanítja be, s hogy talán ép ezen említett körülmény vezette

a fővárosi tanácsot is a fentebbi hstározat meghozatalában: ez meglehet; de ebből korántsem következik az, hogy kerüljük a nem növendékeknek való szövegű népdalok tanítását, hanem, hogy a népdalokat tisztán növendékeinknek való szöveggel tanítsuk be. P. o. Ez a népdal: »Talpra magyar hi a haza« stb., mely annyi lelkesedést volt képes egykor az akkori hallgatókba önteni, szerintünk is nem gyermekeknek való; de azért mégis, hogy mint ősi kincsünk az enyészet végtelen határában alá ne merüljön, tanítsuk be annak szívhez szóló dallamát ez alább következő szöveggel:

Talpra fiúk! szép az idő.
Itt a tavasz zöld a mező.
Lombos már a fa levele,
Elmult a tél hideg szele.
Muljék el hát veled együtt rosz kedvünk.
A szabadban ugránozni jó nekünk.

A szabad ég sátra alatt.
Hő kebelünk dalra fakad.
Ugy dalolunk mintha-mintha,
Jó kedvünk örökké tartna.
Nede mért is szomorkodnánk oly nagyon
Elmult a tél veled el az unalom.

Rajta tehát legyünk vigak.
Oh mily szép e tavaszi nap.
A madár is dalra dalt zeng.
Fönn a fakon zöld zászló leng.
Törjünk mi is dalainkkal az Egig!
Ily vig legyen gyermek éltünk mind végig.

Mennyi lelketemelő, mennyi tisztán magyar zamatu népdal van még a nép között, melyeket a népiskola még mindig nem karolt fel; milyenek p. o. »Rég veri már a magyart a teremő«; »Juhász legény szegény juhász legény«, »Honnét jösz te oly leverten hej pajtás.« stb. Ezeket kellene inkább összeszedni s tanácsi határozatba foglalni azt, hogy ne hagyjuk eme őseinktől reánk maradt egyik legdrágább kincsünket az enyészet véghatárába örökre alá merülni.

Ha valaki meg tenné közülünk azt a nem csekély fáradságot, hogy összeszedné a nép száján forgó s leginkább közkedveltségnek örvendő népdalokat, s azok mindegyikéhez alkalmas s iskolás gyermekekhez illő szöveget keresne és a népiskola teljes igényeihez alkalmazott »Ének füzet«-té alakítaná: az bizonyára hézag pótló vállalatával mindnyájunk legforróbb köszönetére tenné magát érdemessé.

A VII. kerületi tanítói kör alulírott indítványára megkezdte már e tárgyban szerény működését s csak a helybeli és vidéki kartársak ügybuzgalmától függ, hogy működésüknek eredménye is legyen. Nem hisszük, hogy az ország néptanítói között legyen csak egy is, ki nem osztokodik azon fentebb említett nézetünkben, hogy népiskoláinkban csak is népdalokat s amennyire lehetséges, azokat a jó magyar zamatu régi népdalokat, melyeket édes apáink ünnepéyeiken vagy mulatságaikon oly kedvvel dudolgattak — tanítsuk be azon az eléggé szűkmarkulag kiosztott egyetlen egy heti ének órán.

Gyurkovits Béla.

A nyelvtanításról.

VI.

A tankönyvekről.

Tankönyveink egyik része elméleti, az az szabályokat foglal magában; másik része gyakorlati, vagyis anyagot tartalmaz, melyen azon szabályok felismerhetők, elvonhatók vagy begyakorolhatók. Az első osztályba tartoznak a nyelvtan, irálytan, költészetten s irodalomtörténet, eneseblé a különféle olvasókönyvek.

A fentebb kifejtett módszer mellett magától értetődik, hogy hosszadalmas, részletes elméleti tankönyvek alig használhatók. Ha így gyakorlat után, szemléltetve vonjuk el az irálytani szabályokat a mintegy kézzel fogható jelenségből; természetes, hogy nem marad időnk 1) oly sok szabály elvonására; s 2) nem adhatunk a szabályokhoz oly nagy mennyiségű magyarázatot, hogy mindezekből egy jókora könyvet lehessen összeállítani. Azt lehet mondani, látszólag kevésebbet tanulnak növendékeink általában: de arról jót lehet állani, hogy többet tudnak. Nagyobb terjedelmű irálytan- s költészettenokat tehát nem kézikönyvekül, melyet eleitől végig be kell tanulni; hanem segédkönyvekül használtatnék, melyből a tanítványok önszorgalommal gyarapítsák az iskolában szerzett ismereteiket.

Nyelvtan az elemi iskolában, vagy legalább az első három osztályban, teljesen szükségtelen. A másik három évben lehet nyelvtani kézikönyvet használni, de legyen az mentől rövidebb s ne foglaljon magában semmi feleslegest vagy oly félét, mit a gyermek megemésztetni nem képes. A negyedik osztálynak adjuk kezébe mindenekelőtt a paradigmákat, hogy az a mi a gyermeknek már fejében van, szemei előtt is legyen, továbbá a mondatrészek s beszédrészek rövid ismertetését. Az ötödik osztály tankönyvében főkép a mondatrészek szorosabb ismertetése (határozók tana) s alaktani kiegészítések, a hatodikéban végre az összetett mondatok s szóképzéstana foglaljanak helyet. Ugyanezen tartalommal birhatnak az algymnasiumi nyelvtanok, csak hogy természetesen a gyermekek korához mérvtén bővitve. Oly nyelvtanoknak pedig, melyek már tudományos rendszerességgel irvák, mint említve volt, a felsőbb osztályok egyikében kellene helyet adni.

Az irodalomtörténeti kézikönyvek tartalmához a következők lényegesek. Először szükséges, hogy meg legyenek említve azon politikai, vallási, társadalmi mozgalmak, melyek egy-egy korszak szellemére legnagyobb befolyással voltak. Mert ha a lángszellemek s epochalis irodalmi művek elhatározó befolyást gyakorolnak koruk szellemére; másrészt meg ők maguk határozottan a kor szellemének bélyegét viselik magukon, a kor szülöttei ők. A kor általános műveltségi állapotát kell tehát ismerni annak, ki az irodalmat ismerni s megérteni akarja.

Másodsor szükséges megismertetni az írók egyéniségét. És pedig nem azt értem ez alatt, hogy ott legyen azok rövid életrajza s azután általános phrazisokból álló jellemzése. Hanem elő kell adni minél részletesebben azon viszonyokat s életkörülményeket, melyek a költő egyéniségére befolyással voltak s benne azon jellemvonásokat kifejtették, melyek műveiből visszatükröződnek. Minden jelesebb író élete nem csak asztetikai és történeti, hanem egyszersmind pszichologiai tanulmány

legyen a növendékre nézve, melyet s gyakorlati életre alkalmazhasson. Épen mint ha növendékeink ama nagy férfiakkal együtt nevelkednének fel. Ugyanezen célra s hasonló módon kell a legjelesebb irodalmi termékeket is alaposan s részletesen megismertetni.

Vége elő kell adni e kézikönyvekben az egyes korszakok irodalmának jellemzését. Tulajdonképp csak akkor lesz alapos ismeretünk egy-egy kor szelleméről, ha ismerjük annak irodalmát; valamint embereket is csak úgy ismerhetünk meg igazán, ha eszmét cserélünk velük. S az egyes korszakok oly szoros viszonyban vannak egymással, hogy a ki egyiket ismeri akarja, annak a megelőző korszakot ismernie kell; mert a fejlődés gyökerei abban ágaznak el.

Miveltiségi átnézet, költők s műveik alapos ismertetése s a korszakok jellemzése, ezek képezzék egy irodalomtörténeti kézikönyvnek lényeges alkatrészeit.

Még néhány szót az olvasókönyvekről. Az olvasókönyvek az elemi osztályokban valamint az algymnasiunban is főképp vallásos, erkölcsnevelítő és ismeretterjesztő darabokat tartalmazzanak, de oly nyelven legyenek azok írva, a melyen akarjuk, hogy növendékeink is beszéljenek de másrészt a gyermekek értelmi felfogásához legyen az a nyelv alkalmazva. Az irálytan s költészettanhoz való olvasókönyveknek főkélléke, hogy a bennünk előforduló darabok valódi minta darabok legyenek és inkább egyszerűek mint mély tudományosságuk. Vége az irodalomtörténeti kézikönyvek szerkesztésénél nem azt kellene szem előtt tartani, hogy minél több író legyen azokba felvéve, hogy szinte egy se hiányozzék ezen íróink sorából, hanem arra kell a fősúlyt fektetni, hogy egyes remekműveket minél bővebben, minél mélyebben s minél több oldalról megismertessünk. Keveset, de jól. Az irodalomtörténeti tanításnak a középtanodában nem lehet célja az irodalomtörténetnek mint tudománynak teljes, alapos, rendszeres ismerete, hanem erkölcsi képzés, nevelés egyrészt s első sorban, másodsor azután tájékozódás a végre, hogy vele mint tudománynyal — az egyetemen — foglalkozni képesek legyenek. Ennélfogva azon írók, kik csak az irodalom botanikusát érdeklik a középtanoda tankönyveiből, bizvást és minden kár nélkül elmaradhatnak.

Sas János.

(Vége)

T Á R C A.

Virányi János.

(Szül. 1809 május 19; meghalt 1878. dec. 13.)

(Folytatás.)

V. J. 1847. évtől kezdve ugyanis egy a »természetrizsi tudományokat egybevető, rokonértelmű szótáron« dolgozott; dolgozott V. J. ezen a művön, a melynek kidolgozásához különben, a munka nagyságához képest, nem egy, hanem három-négy annyi embererőre volt volna szükség; dolgozott rajta 47-től kezdve megszakítás nélkül élte szakaszának végső időpontjáig.

1878. december hó 13. vagyis az utolsó éjjelen is munkálkodott rajta, azon hitben, hogy végét éri.

E munkája közben hunyta be szemeit — örökre!

Azon reményben, sőt meggyőződésben élni, hogy tulajdonképen egy soha véget nem érő, a tárgy természeténél fogva véget nem is érhető munkát, s a mi ennél is sokkal több, egymaga fejez be és a befejezettet még napvilágra is bocsátja . . . hogy a boldogult annyira nem birt tájékozással tudományos irodalmunk, hogy úgy mondjuk, fizetékép-telenségével szemben, hogy higgye, miszerint munkájának még kiadót is talál, ha már szerzőségére maga fel is áldozta magát . . . ez tán több annál is, mint a mit mi vettünk célba, hogy élete lefolyásáról kimutas-suk . . . több, jóval több az — a tragikumnál!

Teljes 31 évig tartó munkálat, a nappalt éjjellel egészítve ki; munka, a mely ennyi meg ennyi ezer és ezer, külön-külön papirszeletre írva, kéziratban ennyi meg ennyi szekrény ládát tölt meg; munka, amely emberül vége is munka ugyan, de a melynek gyümölcsét, szerzője, leg-feljebb a jól kezdett munka tudatában élvezheté, hozzávéve, hogy szótár összeállítása és élvezet egymást nem kizáró munkálati tényezők.

Komoly törekvés, erős hit és jámbor óhajok aligha nem a legszo-rosabban éreklőznek itt, a tragoedia csomópontját képező főszakasznál.

A tud. akadémia és még inkább természettudományi társulatunk volnának hivatva a sok nemes erőt fölemésztett, Virányi-fele Lexikon« ügyetaját pártoló gondozás alá venni.

A m. kir. természettud. társulatnak talán kétszeresen is gondjai közé tartozhatnék, egykori buzgó hívének szellemi hagyatékát, közelebb-ről méltánylatára érdemesíteni.

Mi csak érintőleg kívántunk azon körülményre rámutatni, a mely jól végzett munka és másrészt a kegyelet tényét foglalja magában — igazság szerint.

Salvavi animam meam — Videant consules . . .

Egyébkint boldogult V. egyik levelében ezeket mondja szóban levő munkájáról:

»1847-től egy Lexikon historico-naturale synonymicum című la-tin-német és magyar nyelven megjelenendő munkám összeállításán dol-gozom, a mely dolgozat, a tárgyak nehézséggel járó elnevezése, hiteles kutfők után szerkesztve, mind a hivatalnokoknak (csak?) sokat könnyi-tend, mind az orvosi és természettudományokat kezelő közönségnek nem csekély hasznára leend.«

Mennyi szerénység! Hivatalnokoknak! dilettáns közönségnek írja V. egész emberöltőt igénybe vevő munkáját, a mely nem is »lexikon« (ujra szerénység, hanem a természetrajzi kül- és belföldi műveknek, műszóknak stb. valóságos — repertórium.

A most tárgyalt tudományü egyrészt, és másrészt az iparegye-sület körül kifejtett munkásság, azon tengely, a mely körül V. élete nyomothagyólag megfordul.

Még 1844-ben, a mint a bevezetésben említettük, V. J. indítvá-nyozásából kifolyólag lépett életbe, egyelőre a magyar főváros területén, a vasárnapi iskola. Itt oktatgatta ő évek során Pest városának iparos tanoncáit és a mestelegényeket, a kiknek száma évenként, átlag 300-nál többre ment fel.

Megjegyzendő, mikép a pestinek mintájára, nyomban Sopron,

Pozsony és Jászberény városok is életbe léptették a vasárnapi (azóta esti) iskolai intézményt.

A vasárnapi iskolán kívül, ugyancsak az iparegyesületi helyiségben V. (Nendwichchel egyesülve) még másnemű tanfolyamot is indított meg.

Azoknak szólt, a kik a természettudományokat rendszeresen kívánták hallgatni és behatóbban tanulmányozni.

Többnyire orvosok, sebészek, gyógyszerészek, mérnökök, katonatisztek, egyetemi hallgatói és középisk. tanulók voltak e kurzus látogatói és buzgó hallgatók.

Könnyű levonni a tanúságot, mennyire mostoha sorsban részesülhettek még azon időkbön a természettudományok — nyilvános iskoláinkban, ide tudva a kétnemű fővárosi egyetemet is

Jelzett tanfolyamok tudomány ágai valának főleg: a növénytan, ásványtan, természeti leirat, földismé stb.

Ezekhez járultak még a fűvészeti kirándulások, melyek V. J. hallgatói társaságában a nyári időben napirenden voltak.

Hátrahagyott följegyzései, illetve oktatási naplójában, még most is olvassuk e hallgatók neveit.

Egy-kettőnek neve hadd álljon itt: Zlamál Vilmos (jelenben egyetemi tanár), Zlinszky Imre jogtudományi író, Horkai N. (a későbbi gyermekbarát Horkai bácsi néven ismeretes), Görög Imre (nevelő) és mások.

Szintén az iparegyesületben V. J. első tartott magyar nyelven nyilvános felolvasásokat művelt közönség előtt, ugyancsak a természetrajziak köréből.

Fentebb jelölt időben (1845—1848) V. az iparegyesületnél a természetrajzi tárgyak és a műtani készítmények őre, illetve gyűjteményőr is volt.

Valószínű, miszerint 1848 9. vége felé ennek fejében kapott lakást az iparegyesület helyiségében (Ilkey-ház újvilág- és hatvani-utca szöglet.)

Utóbb az egyesület részéről igazgató válaszmányi tagsággal lőn kitüntetve.

Közvetlenül a 48 49-iki időszak előtt, alatt és közvetlenül utána az iparegyesület összes vagyonát V. őrizetére és illetőleg vezetésére bízta; nem sokára azonban a m. k. helytartóság az egyesületet feloszlattas 1852. gyűjteményei, jegyzőkönyvei (ezek készítése és a meglevők átnézetes ügyes összeállításáért nem egyszer kitűnő elismerést érte (V.-t. — hivatalból) s egyéb tárgyai a nemzeti muzeumnak adattak át.

De lássuk tovább pályafutását.

1851/2-től fogva négy éven át a pesti evang. felsőbb leányiskolában, majd meg ugyanott a gymnasiumon működött, a természetrajzi szakban helyettesítve a több ízben huzamosan betegeskedő Dierner Endre gymn. tanárt. Az evangélikusok intézeténél 3 évig a vasárnapi iskola vezetője is volt V.

De ez a gymn. állomása is csak ideiglenes volt, mert már 4 év múlva. pénzhányból, az egyház az osztályok számát 6-ról 4-re szálította le és így a buzgó V. J. hivatala megszűnván, innen is bucsuznia kellett.

Sikeres működéseért az iskolai előljáróság elismeréssel teljes bizonyítványokkal bocsátá el V ir á n y i t. Ez elismervényekben (Hunfalvy

Pál és Kanya Pál int. igazgató által aláírva) V. J. nem egyszer a »mély tudományos férfit«, a »természet ismeretes buvára« a »vallásos (?) buzgósággal működött férfit« stb. jelzőkkel van elhalmozva.

De mind ezzel V. anyagi állapotán, ideiglen — óráiglan segítve igen, de maradandólag lendítve nem volt.

Ismét magántanítóságra lőn, csak mondjuk ki, kárhozzatva.

És hányan lehettek ő kivűle a multban és vannak szemtanuságunk szerint a jelenben, a kik ily keserves kenyérkeresettel tengetik jobb falatra érdemes életüket, egyik privát lecke órától lótván és lélekszakadva futva a másikra, — a főváros fényes, jóllehet előttük nem fényes, végtelen utain és utcáin.

Külön elmélkedés tárgyát képezhetné, valami módozat segítségével a társadalmat arra hangolni, nyujtana menhelyet az ily elkárhottaknak. Karoiná fel a magánzó tanítók ügyebaját.

A korszellem humanitás tekintetében eléggé meg van érve arra, hogy azt gyakorolja is.

Ezen, talán helyén levő kitérés után, tudomásul vehetjük, hogy V. fátumához híven, a mint a nem — philosoph mondaná, egyes, jóllehet előkelő főv. családoknál, ismét magán leckékkel keresi vala mindennapi kenyerét.

Tudományos képzettsége (beszél 7 nyelvet) és modoránál fogva általában kedvelt instructor volt ő mindvégig, egész. néhány hónap hián, 70 éves koráig.

(Vége követh.)

Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye népiskolai tanügyi állapota.

Ezen cím alatt állította össze és adta ki Tóth József megyei kir. tanfelügyelő ur Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye népiskolai tanügyi állapotának 1877—78-ik tanévre szóló kimutatását. A megye közigazg. bizottságához intézett s mindenre kiterjedő jelentéssel legyen szabad e lapok hasábjain kissé bővebben foglalkozni s a t. olvasókat a főbb tételekkel megismertetni.

A megye 210 községben a lakosok száma 576317, mely lakosság után van

6—12 éves tanköteles gyermek	65874
13—15 „ „ „	24626
Összesen	90500

Ezen tankötelesek számára van a tankerületben 376 iskola 767 tanteremmel. Az iskolák közül 42 községi, 329 felekezeti, 5 magán-jellegű. A felekezetiak közül róm. kath. 186, görög-keleti 7, helv. hitv. 59, ágost. hitv. 37, egyesült helvét-ágostai hitv. 1, mózes vallásu 39. — Egy-egy községre esik tehát 179 iskola. Az iskolák közül pusztai összesen 38. Kisdedovó és gyermekmenedék-ház van 10. Tanítóképző intézet van 5, melyek közül 1 állami, 3 róm. kath., 1 helv. hitv. — 3 férfi, 2 nőtanítókat képző intézet és pedig 4 elemi és egy polgári, végre óvóképző-intézet szintén van 1. — Polgári iskola leányok számára van 2, u. m. 1 községi Kecskeméten és 1 róm. kath. Kalocsán. Vegyes polgári iskola szintén 2 van, és pedig Cegléden 1 községi s Monoron 1 magán.

Felső leányiskola szintén 2 van; u. m. Kiskun-Halason és N.-Körösön mindkettő helv. hitv. Végre Kalocsán van 1 árvaház is.

	Elemi iskolába járt fiu 28834, leány 26730, összesen 55564.	
Magán elemi	„ „ „ 42, „ 253, „ 295.	
Ismétlő	„ „ „ 7523, „ 6706, „ 14329.	
Felső nép- és polg.	„ „ „ 151, „ 133, „ 284.	
Középtanodába	„ „ „ 731, „ 34, „ 765.	
Az összes isk. járók száma	„ 37381, „ 33856, „ 71237.	

Mint már fentebb említve volt, a 6—12 éves iskolaköteles gyermekek száma 65874, járt pedig tényleg iskolába 55859 vagyis a 6—12 éves iskolaköteleseknek 84.79%-ka, mely eredménnyel általában meg lehetünk elégedve. — Ismétlő iskolába járt pedig a felső-nép és polgári iskolába s középtanodába járókkal együtt 15378 vagyis a 13—15 éves tanköteleseknek 62.44%-ka. — Iskolába járt tehát összesen 71957 gyermek vagyis az összes 90500 tankötelesnek 78.72%-ka. Nem járt tehát iskolába 19263 tanköteles vagyis az összes tanköteleseknek 21.28%-ka.

Összehasonlítva ezen most közlött eredményt a mult évvel, az iskolabjárásról illetőleg általában javulás észlelhető az egész tankerületben, különösen szembeötlőnek mondja pedig a jelentés a javulást az ismétlő oktatás körében. Mig ugyanis az 1876/7-ik tanévben a 13—15 éves tanköteleseknek 54.15%-ka járt iskolába, a lefolyt évben már 62.44%. A javulás tehát egy év alatt 8.29%. Ezen eredmény azonban koránt se ringasson bennünket azon édes reményben, hogy az ismétlő oktatás körül már nincs javítani való, mert bizony elég sejnős, de én tapasztalásból mondhatom, hogy az ismétlő oktatással nagyon is hátra vagyunk még. Hisz mint a jelentésből is kitűnik, alig látogatja valámivel több, mint fele a tanköteleseknek. A tapasztalás ugyanis azt mutatja, hogy az ismétlő iskolába való járás szorgalmazását annyi figyelemben sem részesítik az iskolaszékek és községi előjáróságok, mint a mindennapi iskolát, hanem kinek-kinek tetszésére, önkényére van hagyva. Én erősen meg vagyok győződve, hogy csak némi erély és szorgalom mellett sokkal kedvezőbb eredményt lehetne elérni az ismétlő oktatás terén.

Mindezek után községenként és ezekben szám szerint felsorolja a jelentés azon tanulókat, kik teljes ruhátlanság, tehát szegénység miatt nem járhattak iskolába. Ilyenekül az egész kerületben 1542 gyermek van feltüntetve. Én nem vonom kétségbe, hogy vannak és pedig számosan vannak ilyenek a megyében s elismerem, hogy ezen bajt csak társadalmi uton lehetne sikeresen orvosolni; noha mindezt elismerem, mégis számban tüntetik fel az ily szegény gyermekeket, hogy méltán gyanut kelt és nem ok nélkül azon kérdést téteti fel az olvasóval: vajjon nem takaróul használják-e a felhozott indokot — mint igen alkalmast és kényelmest — egy más és talán egészen másnemű ok elpalástolására. A jelentésből látom ugyanis, hogy Fajsz 94, Jász-Karajenő 150, Promontor 135, Szent-Endre 160, Tápitó-Szele 74 és Vác 50 olyan iskolakötelest jelentett be, akik ruhátlanság következtében nem látogathatták az iskolát. Sokkal több ez, mint a mennyit rendes körülmények közt feltételezhetne az ember.

Távol legyen tőlem, hogy az itt kifejezett gyanut csak legkisebb mértékben is vonatkoztassam a m. t. kir. tanfelügyelőségre. Tudom, hogy a tanfelügyelőség híven előterjesztette azt, a mit az egyes iskolai előjáróságok az ő felhívására betérjesztettek. De épen azt akartam je-

lezni, hogy az egyes községi vagy iskolai előjáróságok sokszor szépitik a dolgot s én szerintem a kir. tanfelügyelőségnek kimutatásai mindaddig nem lesznek teljesen hibátlanok, míg a szükséges adatokat részint közvetlen tapasztalásból, vagy legalább saját közegeik pl. a kinevezett iskolalátogatóktól ezek többszöri vizsgálata nyomán nem meritik. De hogy az iskolalátogatók ezen fontos tisztet hiven és lelkiismeretesen teljesíthessék, elengedhetlenül szakismerettel kell birniok, ami pedig fájdalom, vajmi soknál hiányzik.

De térjünk vissza a tanfelügyelői jelentéshez.

Az 1877—78-ik tanévben a kerület 25 községében fordult elő olyan járványos betegség, mely a tanítás felfüggesztését tette szükségessé. Ilyenek voltak: himlő, kanyaró, toroklob, váltóláz

Ha vallás és nemzetiség szerint vizsgál-uk az iskolába járó 71237 tanuló, úgy találjuk, hogy volt: róm. kath. 43165, görög keleti 382, görög kath. 2, helv. hitv. 18878. ágost. hitv. 5891, mózes vall. 2844, nazarenus 65, összesen 71237, magyar 52885, német 11983, tót 5407, szerb 382, horvát 580, összesen 71237.

Télen nyáron följárt iskolába 50170. Csak télen járt 21067. — Tankönyve volt 66474 nek, nem volt 4763-nak. — Az elemi iskolát elhagyta 8373. Ezek közül jól tudott olvasni 906, jól tudott olvasni, írni 7667. — (Az, hogy jól tudott olvasni 906, írni azonban nem tudott, főleg szakértő előtt kissé furesán veszi ki magát, a mennyiben köztudomású dolog, hogy a mostani módszer mellett, aki jól tud olvasni, az bizonyára fog tudni írni is, és aki ez utóbbiban nem jártas, bizony nem ért az az olvasáshoz se valami igen nagyon. Legcélszerűbb volna tehát ezen kérdést másképen formulálni. Nem hagyhatom megjegyzés nélkül az iskolát elhagyók számát sem, melyet 8573 tanulóval keveslek, amennyiben ezek közül a 376 községre átlagosan csak 22 esik. Nem gondolnám pedig, hogy évenként csak ennyi végezze be az elemi oktatást, pedig — ha jól fogtam fel a kérdést — a jelentés ezzel azt akarja feltüntetni. Ohajtandó volna tehát az adatok beküldőivel megértetni: miképen értelmezendő az, hogy az iskolát elhagyta.

A mulasztások összes száma volt 43558, mulasztásért büntetve volt 1421, melyből befolyt 346 forint 80 kr. s így fölmentetett 41147 mulasztás.

A mulasztások megbüntetésére nézve megjegyzi a tanfelügyelői jelentés, hogy ez mindez ideig a legnagyobb mértékben el volt hanyagolva a községi előjáróságok részéről. Én attól tartok, hogy ebben a tekintetben ezután sem igen várható jobb eredmény és pedig azért nem, mert ebben a tekintetben sem az iskolaszékek, sem a községi előjáróságok nem fejtenek ki még maig sem erélyt és buzgalmat, noha a rendelet meg van úgy a községi mint a felekezeti iskolákra nézve. De hogy ne csupán állítsak bizonyítás nélkül, elmondom, hogyan jártunk el mi róm. kath. tanítók, és ismét hogyan az iskolaszék a folyó tanév elején a mulasztásokkal szemben itt Czeglédén.

Bálint Mihály.

(Vége követk.)

Egyleti élet.

A „Népnevelők p. egylete“ választmányának február 8-án tartott gyűléséről.

Elnök Tanos Imre azon előterjesztésére, hogy a gyűlés első tárgyát az évi alakuló közgyűlés idejének megállapítása képezze, kimondatott, hogy a tisztújítógyűlés f. évi március 2-án legyen, melyen egyuttal az országos tanítói szövetkezet alapszabályai lesznek tárgyalandók s evégből Ledényi, Garami, Kilicsuk, Kálnay, Rákóczy és Schettel urakból álló bizottság küldetett ki, hogy a végrehajtó-bizottság által kidolgozott tervezetet véve tárgyalási alapul — erről véleményes javaslatot terjeszsenek a közgyűlés elé.

Kálnay N. több rendbeli interpellációjára részint az elnök, részint a pénztárnok adott megnyugtató felvilágosítást.

Kurz Samu pénztárnok részletes jelentést olvasott fel, melyből kiemeljük, hogy a múlt évi 1126 frt kiadás mellett 339 frt felesleg maradt fenn. Az egyletnek némely tagoktól hátralékos követelése is vannak, minek átvizsgálására kiküldettek Kálnay, Schmidt M. F., Lakits és Kurz Samu.

Schmidt M. Ferenc, mint a II. szakosztály elnöke, jelelente, hogy a segélyegylet javára rendezett bálból 664 frt gyűlt be, mely összeget már át is szolgáltatta az illető elnökségnek; s azon felül 254 tombolatárgy maradt fenn, mely most az egylet rendelkezésére áll. Schmidt urnak és a bálrendező-bizottságnak a választmány köszönetet szavazott, továbbá a tombolatárgyak elhelyezéséről gondoskodott.

A „Budapesti tanítók segély-egylete“ elnökségének azon megkeresésére, hogy az átadott báli jövedelemből mennyit kíván a „Népn. p. egylete“ alapítványképen letéteményezni — a választmány 100 frt ily értelmű bejegyeztetését kívánja.

Pesti Gizella k. a. több értékes könyvet ajándékozott az egylet számára, miért a választmány köszönetet szavazott.

Lakits Vendel megbízott, hogy a tagok névsorát nyomassa ki és az aláírási ivateket a pénztárnoknak küldje meg.

A f. évi költségvetés elkészítésére kiküldettek Kurz, Kaszt és Sántha, kik egyuttal megbizattak, hogy a „Budapesti tantestület“ megbizottjaival — ennek megoldása végett — magukat érintkezésbe tegyék.

Sántha Lajos.

Jegyzőkönyvi kivonat a »Budapesti tanítótestület« 1878-ik évi december hó 24-ikén tartott választmányi üléséből:

S p. Örley János figyelmébe ajánlja a választmánynak, hogy a VIII. ker. I. sz. iskolaszék pártolván a tanítók nyugdíj igényeit, ezen álláspontját a tanács elé terjesztett feliratában is kifejezte. — Indítványozza, hogy a körök hivassanak fel arra nézve, hogy kérjék fel ez irányban a kerületükben szereplő iskolaszéki tagokat.

A választmány határozatilag kimondja, hogy felkérendők az egyes testületi körök arra, hogy a kebelükben szereplő iskolaszéki tagok által az illető iskolaszékek megkerestessenek illetőleg megnyeressenek arra nézve, hogy amennyiben a fővárosi tanítói testület tagjainak 30 év utáni nyugdíjaztatását, a fővárosi tanácshoz benyújtott kérelem indokai alapján pártolják, a maguk részéről is ez ügyben hivatalosan szavukat felemelni és a fővárosi tanácshoz felterjesztendő feliratban hathatói pártolásukat kifejezni sziveskedjenek.

Az elemi iskolai V. és VI. osztályok bizonyítványainak egyenjogositása a polg. isk. I. és II. osztályok bizonyítványaival.

A népiskola 5. és 6. osztályait végzett tanulók a polgári iskolának megfelelő osztályaiba csak feltételesen (felvételi vizsga folytán) és legtöbbször rendszertelenül vétetnek fel (hol az első, hol a II-ba ugyanazon képességgel bíró tanulók) mivel az erre vonatkozó közokt. min. által 22.126/1877. sz. a rendeletével kiadott utasítás nemcsak hiányos, — mert tág magyarázatra ad alkalmat — hanem általa számtalan tanulón méltatlanság, az elemi iskolai tantestületek tekintélyén pedig sértés követtetik el; ugyan azért ezen rendelet megváltoztatását nemcsak kívánatosnak, hanem szükségesnek tartjuk.

Állításainkat támogassák a következő okok: I) A felvételi vizsgálatot csak akkor lehetne követelnie a polgári iskola II. és III. osztályaiba átlépő tanulótól, ha a polgári iskola tananyaga oly irányban lenne beosztva, hogy az átlépő tanuló új dolgokat találna, ha ott oly tárgyak adatnának elő, melyek az ő ismeretkörén kívül esnek. Mivel azonban a polgári iskola I. osztályának tantárgyait, habár nem oly terjedelemben, mint emitt, de nem is a kipótolhatatlanságig másképen az elemi V. és a polgári II. oszt. tantárgyait az elemi VI. osztályban szintén tanulják, a kis különbség pedig könnyen áthidalható: nemcsak méltányos, de jogos is volna az V. elemi osztályból a polgári iskola II-ik, a VI. elemi osztályból pedig a III. osztályba való átlépést megengedni.

II.) A felvételi vizsga annál is inkább mellőzhető, mivel egyrészt az a kevés idő nem is lehet elegendő a kérdezettnek teljes kiismerésére, másrészt pedig a véletlen nem egyszer juttatja a gyengébbet jobb felelethez és a legcsekélyebb ok is elegendő perenyi zavar előidézésére.

III.) Az által, hogy a tanulók rendszertelenül, egyik a II, másik az I. osztályba vétetik fel, s hogy ez sokszor megcsúszik két egyforma képesített tanulón is, a tanulók és szülőkön gyakran az a méltatlanság követtetik el, hogy sohasem lehet támaszkodniok el. isk. bizonyítványoikra, s örökös tájékozatlanságban hagyatnak az iránt, folytathatja-e a tanuló akadálytalanul iskoláit — s így az által, hogy egyik tantestület kellő figyelembe nem veszi a másik tantestület bizonyítványát: elvész a szükséges bizalom a tanodai bizonyítványok iránt, mit annál kevésbé lehet megengedni, mert a városi tanintézetek mind egyenlő nyilvánossági joggal kell, hogy bírjanak; már pedig a nyilvánossági jog megnyerése azon jogot adja, hogy az illető intézet bizonyítványai mindenkor és mindenki által elfogadtassanak.

Mindezen okokat összefoglalva, mivel a két iskola tananyagában nincsen oly nagy különbség, hogy az átmenet eszközölhető ne lenne; mivel ezen átmenet akadályozásából több kár származik a tanulóknak és szülőknek mint a mennyi az átmenet megengedéséből származnék a polg. iskolai intézményre, s mivel a polg. isk-val nem bíró városrészek elemi V. és VI. osztályai ma-holnap üresek lesznek ez eljárás folytán, mert a szülők, hogy egy-két évet hiába ne tanuljon a gyermek, kénytelenek az V. és VI. oszt. mellőzésével és sokszor nagy áldozattal egyenesen a polg. iskolákat fölkeresni, s így meghiusztatik a fővárosi hatóságnak azon célja, melyből a polgári iskolával nem bíró városrészekben az V. és VI. osztályokat mint helyettesítő és átmeneti osztályokat állította föl: — a tabányszarvastéri tanítótestület e szokásos felvételi vizsga illetve az el. n. V. és VI. osztályú bizonyítványoknak a polg. iskola I. és II. osztályú bizonyítványokkal való egyenjogositása céljából ez ügyet a főv. tant. választmányának betérjeszteni határozta oly célból, hogy

ezen ügyet megvitatása végett az összes tant. köröknek kiadja, hogy így a megvitatás eredményéhez képest a f. v. tantestület ez ügy orvoslását illetékes helyen mielőbb kieszközölni sziveskedjék. — Budapest, 1879. jan. hó 13-an tartott tabánii-testület heti értekezletéből.

Futó Janka,
jegyző.

Wehner Gyula,
elnök.

I r o d a l o m.

Világtörténet a legrégibb időktől korunkig. A művelt közönség számára írta **Sebestyén Gyula**. Budapest. Weismann testvérek kiadása. Egyes füzet ára 30 kr. Bővebb értesítés e hézagpótló munkáról hirdetési rovatunkban található. Érdelemleges bírálatot pedig róla jövő számunkban adunk. Addig is melegen ajánljuk kartársaink pártolásába. — Ugy látszik az előbb említett munkának némi hátrányára, **Ribáry Ferenc** is ír **Képes világtörténetet**, melynek kiadója **Mehner Vilmos**. Egy-egy füzet ára 30 kr. Eddigelé ebből is, a **Sebestyén Világtörténetéből** is, két-két füzet jelent meg.

Beküldettek hozzánk: **Apollo** zenemű folyóirat, zongorázók és énekesek számára. Megjelen minden hó 1-ső napján. Előfizetési ára egész évre 6 frt, félévre 3 frt, egyes szám ára 1 frt, Szerkeszti és kiadja: **Fellegi Victor**. Kiadói hivatal: Budapest, I. ker. Verbőczy-utca 179. sz. — **Gömör- és Kishont t. e. megye Népoktatási állapota** az 1878-dik évben. Előterjesztette **Groó Vilmos** kir. tanfelügyelő. — **Jász-Nagykun-Szolnok-megye népoktatásának állapota** f. é. január haváról. Előterjesztette **Bárdossy Gyula** kir. tanfelügyelő. (A mint terünk engedni, ismertetni fogjuk mindegyiket.)

V e g y e s e k.

— **Meghívás** A népnevelők pesti egylete f. hó 2-án (vasárnap) délelőtt 10 órakor a cukor-utcai egyl. helyiségben tiszteletos közgyűlést fog tartani, melyre az egyesület tagjai ezennel meghívotnak.

— A **3-ik egyetemes tanítógyűlés** szervező bizottsága e hó 23-án **Péterfy Sándor** elnöklete alatt ülést tartott, mely alkalommal az elnök bejelentette, hogy az egyetemes gyűlés naplója már szétküldetett a gyűlés tagjainak s mintegy 500 példány maradt még fenn, melyet a bizottság az **Ötvös-alap** központi bizottságához tesz át, hogy azt 50 kr-ával elárusítván, a begyülemelő összegnek felét az alaphoz csatolja, felét pedig a létesítendő szövetség előleges költségeinek fedezése végett a végrehajtó bizottsághoz tegye át. A naplóból egy-egy példány az ország nevezetesebb könyvtárainak is megküldetik. Az egyetemes gyűlés pénzbeli jövedelméből mintegy 217 frt készpénz maradt; ez összegből a bizottság 200 frt tiszteletdíjat szavazott meg **Lakits Vendelnek** a napló szerkesztéseért, ki azonban az összegről az **Ötvös-alap** javára lemondott. A pénztári számadások magvizsgálására **Trájtler Károly, Sántha Lajos** és **Schettel József** tagokból álló bizottság küldetett ki. A szervező bizottság végül jegyzőkönyvileg mond köszönetet **György Aladárnak**, ki lakadatlan buzgalommal működött közre az egyetemes gyűlés rendezésében; az elért siker nagy részben neki köszönhető.

— A **közoktatásügyi miniszter** a főváros közönsége részére a községi elemi népiskolák és részben a polgári iskolák fenntartási költségének fedezésére a folyó évre 25.000 frt államsegélyt engedélyezett, s erről a főváros közönségét oly megjegyzéssel értesítette, hogy tekintettel az állam jelenlegi pénzügyi viszonyára, az említettnél nagyobb segély összeg nem volt engedélyezhető.

WEISZMANN TESTVÉREK

könyvnyomda- és kiadó-hivatalában
megjelenik és kapható a

VILÁGTÖRTÉNET

A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL KORUNKIG.

A MŰVELT KÖZÖNSÉG SZÁMÁRA

írta

SEBESTYÉN GYULA.

Irodalmunk egyik legnemesebb munkása, Bajza József, ezt írta 1845-ben: »Világtörténeti munkát, eredetit, mely a nagyobb közönségnek olvasmányúl szolgálhatna, egyet sem mutathat fel a magyar irodalom. A mit e nemben birunk, csak apróbb iskolai könyvek, vagy, ha nagyobb terjedelmük, elavult eredetieknek fordítása!« S eltökélte magát, hogy a művelt közönség számára egy terjedelmesebb világtörténetet ír. Meg is kezdte; de munkája félbeszakadt s máig sem akadt, a ki nyomába lépjen. Ugy, hogy egy emberöltő lassú lepergése után is szégyenkezve kell ismételnük panaszos feljajdulását.

Pedig a történetírás azóta is nagyot haladott. A történeti kutatás növekedett terjedelmében, izmosodott alaposságában; a történelmi felfogás függetlenebbé, emelkedettebbé lett s míg egyfelől készségesen simult a többi tudományok ridegebb módszeréhez, hogy az igazsághoz annál közelebb férhessen; másfelől gondosan megőrizte a bájt, melyet a művészettel kötött szövetsége biztosított részére, hogy annál hathatósabban hirdethesse az igazságot. Irodalmi viszonyaink is javultak azóta; olvasó közönségünk is számosabb, értelmesebb és műveltség nevében jogosan követelőbb is, mint harminczhárom évvel ezelőtt; és mégis — a mi világtörténetünk van, az ma is csak »apróbb iskolai kézikönyvek, vagy ha nagyobb terjedelműek, elavult eredetieknek fordítása.«

Ilyen viszonyok között, azt hiszem, nem teszek fölösleges munkát, ha elszánt de kegyeletes, kézzel fölveszem a fonalat ott, a hol az derék Bajzánk kezében megszakadt, s egy olyan

VILÁGTÖRTÉNETET

írok a művelt közönség számára, a milyent ő tervezett. Olyan eredeti világtörténetet, a mely a legujabb történeti kutatások alapján, a történetírás mai szellemében komolyan, de a tudomány nehéz nyelvétől óvakodva írja le az emberi világ eseményeinek hullámzó folyását; a mely hű és világos képben tüntesse föl az állami, társadalmi és gazdasági élet fejlődését; a mely nyomról nyomra kísérje a műveltség folytonos haladását az emberi munka legrégibb emlékeitől kezdve egészen napjainkig; olyan világtörténetet, szóval, a mely tanitson és gyönyörködtessen, megindítson és buzdítson, s a mely a multnak igazmondó tüköre, s az életnek ne mesemondó dajkája, hanem nevelő mestere legyen.

Érzem a magamra vállalt föladat súlyos voltát; de bátorit a
cél, melyet magam elé tűztem s erőt kölcsönöz az a reménység,
hogy, ha kitűzött célomat elérnem sikerült. nemzetem ügyének
használtam.

Midőn egy ily nagyobb szabásu világtörténet kiadására vál-
lalkoztunk egyedül azon meggyőződés vezérelt, hogy általa ugy a
hazai irodalomnak, mint a művelt közönségnek hasznos szolgálatot
teszünk. Tudjuk, hogy egy ily vállalat nem csekély kockázattal jár;
de biztat a reménység, hogy csak akkor, ha a közönség föl
nem találta benne azt, a mit várt, a minek hiányát érezte. Minden
törekvésünk oda fog tehát irányulni, hogy a közönség várakozásának
megfeleljünk, s az érzett hiányt valóban pótoljuk. Rajta leszünk,
hogy a munka a művelt közönség igényeinek megfelelő, diszes ki-
állításban jelenjék meg; sőt

képeket, magyarázó rajzokat és térképeket

is fogunk hozzá mellékelni ott, a hol azok az elmondott dolgok
könnyebb megérthetését elősegítik, vagy a munka diszességének
emelésére szolgálnak. E mellett, hogy lehetővé tegyük minél tágabb
körökben való elterjedését, a munka árát a lehető legolcsóbbra szab-
juk, s ugy intézkedtünk, hogy ezen olcsó ár lefizetését is lehetőleg
megkönnyítsük az által, hogy terjedelmes munkát füzetenként bo-
csájtjuk közre.

Az egész munka öt-hat kötetre van tervezve, olyképen, hogy az:

- I. kötet: Az **Ó-KORT**,
II. és III. » A **KÖZÉPKORT**,
IV. V. eshetőleg VI. » Az **UJKORT**

foglalja magában.

A munkát két-három ivnyi füzetekben bocsátjuk közre; tiz-ti-
zenkét ilyen füzet fog kitenni egy kötetet, s így az egész munka
ötven-hatvan füzetben be lesz fejezve.

Az első füzet január elején kerül ki sajtó alól. A füzetek azon-
túl lehető gyorsan fogják egymást követni; minden hónapban adunk
két füzetet, ugy hogy a közönség két év leforgása alatt a
teljes világtörténetnek birtokában leend.

A füzetek kiállítása nagy 8-rét alakban történik, és egyes füzet
ára csak 30 kr., póstai szétküldéssel 35 kr.

Előleges fizetést nem kívánunk és ennek követelésére megbi-
zottjaink nincsenek följogosítva. — Megrendeléseket elfogad minden
könyvárus, hol egyes füzetek is kaphatók lesznek.

Weizsmann Testvérek

könyvnyomdája és könyvkiadóhivatala,
Budapest, Ferencz-Józseftér 8. sz.